

que populorum quam singulorum hominum consilia moderatur, in quam maluerit partem leniter haec convertens; eo scilicet usque ut ea ipsa quae inferantur impedimenta, haec pro sua potestate in instrumenta mutet, quibus rerum eventus fingat atque hominum mentes voluntatemque liberam ad sua inflectat proposta».

Ad Deum igitur Eius in terris Vicarius omnes hortatur ut preces admoveant continuas, addita sui ipsius suarumque cupiditatum refrenatione, dignisque paenitentiae operibus susceptis. Ita enim illud in rem deducetur quod Divinus Magister praecipit sacroque Cordis sui testamento cavit: *ut omnes unum sint:*³⁵ «ut omnes videlicet in eiusdem fidei caritatisque consensu atque unitate vivant, unde perspiciant homines quid valeant quidve efficienter gignere possint cum peracta a Christo redemptio, tum constituta ab eo Ecclesiae opus et labor».

Postremo id vehementer cupiens ut Deus, *auctor pacis et amator*, Ecclesiae suae obtestationes benignus admittat, supernorum conciliatrix munera atque propensa voluntatis Suae testem, Pater amantissimus Apostolicam omnibus suam Benedictionem impertit.

ANNALES

Europaeum discrimen

De conflictatione illa, a mense Septembri superioris anni in Europa perdurante, nihil peculiari nota dignum recensendum est: certamen in aëre et in mari praesertim fit immutata vice et fortuna; in terra bellum in Finnia sola acerrime pugnatur, cuius cives victricibus armis longe maiori Russorum militum numero obsistunt. O utinam eorum virtuti fas sit successum iure meritum obtinere!

Eoque magis quod multi timent, ne Russi, Finnia domita, ad orientales Europae gentes se convertant. Ideo harum moderatores mutuo convenient ad rem praecavendam.

³⁵ IOAN., XVII, 21.

Vidimus sic Venetas ad colloquium venisse exterarum rerum Hungaricum et Italicum administrum, ad Romaniae autem fines Carolum, illius civitatis regem, et Iugoslavicae Principem rectorem et gubernatorem, Paulum. Ex hisce conventibus concordia Balcanicorum populorum confirmata et aucta fuisse nunciatur pro communia actione contra in casu positum Communistarum periculum, provisionibusque adhibendis ne Carpatica regio Finniae sortem aliquando latura esse possit.

Ex Oriente

Nova in Sinis reipublicae gubernatio constituta est, praeside Wang-Ching-Wei, qui proposuisse sibi nunciavit necessitudines cum Iaponia funditus instaurandi ad pacem inter duos populos restituendam. Fiat! Interim vero Iaponii ultra in Sinis procedunt, et quotidie fere novarum belli offensionum nuntia afferuntur.

POPLICOLA.

Domestica funera

Die x huius mensis Februarii pientissime, uti vixit, Romae quievit in Christo PIA FORNARI, Moderatoris commentarii nostri soror unica, quocum coniunctos dies agebat.

Almae Romae socios et lectores quotquot sunt enixe rogamus ut, familiae nostrae luctum participantes, piacularia animae desideratissimae nobiscum persolvere velint.

A. R.

IMPRIMATUR:

† Fr. ALFONSUS C. DE ROMANIS, Ep. Porphyreonen.
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

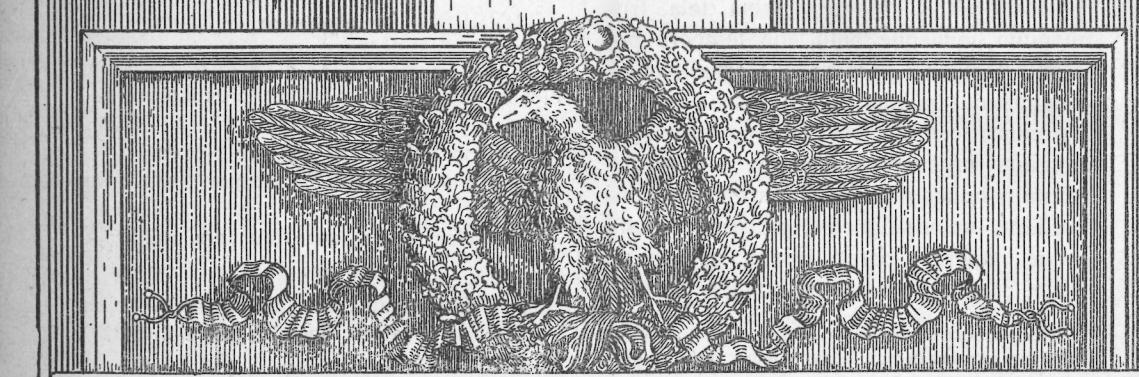
TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

ALMA ROMA

QVID QVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

Per.
Lat
011

C. DEL VECCHIO.

VARIA

Arcendam esse invidiam, si quis auctoritate sua in Rempublicam boni quidpiam introducere queat.¹

Post captam a Gallis urbem eamdemque Camilli virtute recuperatam, desierant iam ulla contemni bella. Itaque quum Latini, Volsci, Hernici, Antiates, Hetruriaque omnis in armis essent, Senatus diis gratias agere, quod Camillus in magistratu esset; dictatores namque eum dicendum fuisse, si privatus esset. Sed quum foret tribunus militum consulari potestate, quinque illius collegae fateri regimen omnium rerum, ubi quid bellici terroris ingruat, in uno viro esse, sibique in animo destinatum Camillo submittere imperium, nec quidquam de sua maiestate detractum credere, quod maiestati eius viri concessissent. Camillus pro tanto collegarum obsequio ac talibus Senatus de se iudiciis gratias egit, annisurum se, ut conceptam tanto civitatis consensu de se opinionem constantem efficiat. Circumsederi urbem Romanam invidia et odio finitimorum; itaque pluribus exercitibus opus esse. Te igitur, P. Valeri, inquit, solum imperii cum legionibus adversus hostem duco. Te, Q. Servili, altero exercitu instructo paratoque, in urbe castra habere placet, intentum an sive Hetrusci, sive Latini, aut Hernici se moverint. Tertius exercitus ex Causoriis senioribusque scribatur a L. Quintio, qui urbi moenibusque praesidio sit. L. Horatius arma, tela, frumentum, quaeque belli alia tempora poscent, provideat. Te, Servi Cornelii, praesidem huius publici consilii, custodem religionum, comitiorum, legum, rerumque omnium urbanarum facimus. — Patres quum tribunos militum cernerent tam concordibus animis iunctos, ut parere iuxta atque imperare parati forent, optime de bello, pace universaque re publica sperare.

¹ Ex NICOLAI MACHIAVELLI opere: « De republica disputationes ex prima decade T. Livii » latine vertit H. BINDI.

Nobis vero ex hoc exemplo discere licet quantum rei publicae prodesse queat unus aliquis vir excellenti virtute praeditus, si ea tanta fuerit, ut omnem invidiam superare queat. Praeterea non posse cuiusquam virtutem tantam esse, quae multum rei publicae prosit, ubi obstant invidi illius conatus et gloriae. Evitandam igitur extinguendamque invidiam contra illos excitata iis qui patriae vehementer prodesse cupiunt.

Pro iudicibus mensarum elegantibus

MENSES ORDO QUADRAGESIMALI TEMPORE:

Lixulae, lycopersici esculenti suco conditae.

Crustula garo oblinita.

Barbatuli mulli frixi.

Ova in patella subusta.

Scribitulæ ex massa amygdalina.

Iocosa

TUCCIU in schola.

Magister alumnis: — Hodie de historia periculum facietis. Eia, scribite: « Quum Clodovaeus in Italiam descendit cum quadraginta millibus Gallorum... ».

TUCCIU interrumpens: — Est igitur nobis de historia naturali faciendum periculum?...

Magister de centauris sermonem habet.

TUCCIU: — Quaeso, quum centauri ex ventre laborarent, medicum an veterinarinarium consulebant?

Aenigmata

I

Flexile sum membrum, femori crus iungere na-
[tum.]

Vocalem fini subice, eamque brevem:
Urbs ego sum, fluctu Tyrrenum quam levat
[aequor:]

Est eadem sedes, quae fuit ante, mihi.

II

Sacrum sum signum, sub quo pugnabis. Abibit
litterula? Obstabo, quominus os tibi hiet.

FR. PALATA.

Ann. XXVII

Romae, mense Februario MCMXL

Fasc. II

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium subnotationis an. MCMXL est pro Italia libell. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequans; ante solvendum rectoque tramite mittendum sive ad IOSEPHUM FORNARI doctorem Romam, Via del Governo Vecchio, 96 sive ad Typographiam Polyglottam Vaticanam, Città del Vaticano

“ ALMA ROMA „,
AD PEDES PII XII P. M.

Kalendis Februario p. e. Commentarii huius nostri Moderator honore amplissimo donatus est Pium XII P. M. privatim invisendi. Qui humanissime ei obviam veniens, dexteram porrigena eumque invitans ut apud scriptorium suum assideret, extemplo eum interrogavit:

— Quid de latinitate, quid de « Alma Roma » nuncius es mihi?

— *Mala tempora currunt* - subridens alter respondit. Notum est enim simulac increpuerit belli tumultus, bonas artes conticescere. Revocavit inde quae damna ob recentes eventus manaverint ex Hispania, ex Polonia, ex civitatibus Danuvianis, ac recentissime ex ipsis Balticis, contenditque remedium, ut in ceteris, a Catholica Ecclesia et hac in re spe rari fidenter posse, a Roma scilicet, genuinae humanitatis, nempe Christianae, vere alma matre, ad quam gentes universi orbis in sacerdotium convertunt. Nonne commune quod requirimus eloquii vinculum facile, breveque annorum cursu, instauraretur, si in singulis Urbanis athenaeis cum philosophicarum theologicarumque disciplinarum lati-

nitatis iuberetur cursus, quem omnes discipuli sequi, cuius periculum facere demum tenerentur? Hic de rationali grammatica atque lexicographia maxime esse deberet, ita ut non scribere solum, sed loqui etiam concinne singuli valerent; concinne dicimus, nempe iuxta germanum Latinorum sermonem, non quidem sermonem latinum cuiusque gentis, ut plerumque nunc fit, sermoni aptatum. Qui latinitatis studia ex periculo facto magis gustare sensu ostenderint, ii ad altiora orationis habitus et coloris studia servandi essent, omnemque ad vim et materiem scientia et cognitione comprehendendam, ita ut in suam singuli regionem reversi, et ad disciplinam unice addicti in singulis seminariis scienter ac merito eam docere valituri essent.

Sedulo dicentem prosequebatur Pontifex et capitibus nutu ei assenti non semel visus est; deinde Ipse desiderium communis materni Latini sermonis vinculi protulit, exemplumque adduxit Hungarorum et Slovacorum, qui quum eos Germanica lingua alloqui vellet, maluerunt ut Latina ficeret. Eoque igitur magis, conclusit, curare necesse est ne ignis extinguatur; alere autemflammam praecipue vestrum est, qui tamdiu in hoc tamque naviter, tamque laudabiliter incumbitis, quibus itaque, tibi nempe « Almae Romae » Moderatori, iis qui tibi praesto sunt, sociisque omnibus amplissimam benedictionem ex animo impertimus.

Haec benevolentissimi colloquii summa, quod per dimidiā fere horae partem productum, novum Moderatori nostro animum addidit ad susceptum opus perseverendum, dum simul nos fore confidimus ut qui societatis nostrae sunt participes, Pontificia spe ac fiducia freti, arctius nobiscum iungantur.

A. R.

HISTORICAE NOTAE¹

De Romana Republica a Regibus exactis ad pugnam ad lacum Regillum.

Fines huius periodi desumuntur a traditione, quae refert copiose Tarquiniorum conatus ut Urbem recuperarent, quibus artibus quosque adversus Romam populos excitaverint, licet frustra prorsus.

Haec traditionis capita potiora:

Tres postremi reges non Romani fuerant, sed Etrusci: Tarquinius Priscus, qui primus ex Etruscis Romae regnavit, Servius Tullius, qui plebi multum favebat et consilium fuisse fertur distribuendi in duos magistratus imperium regium, et Tarquinius Superbus, qui tyrannidem quamdam instaurare conatus est, neglectis patribus, neglectis comitiis; ideoque depulsus.

Refert Livius (I, 57 sqq.), quum Tarquinius ob sideret Ardeam, mentionem forte inter epulas incidisse de honestate uxorum. Inde certamine accenso Collatinus negavit verbis opus esse: inviserent praesentes sua quoque mulieris ingenium. Cittatis equis Romam advolant, pergunt inde Collatiam « ubi Lucretiam — (Collatini uxorem) — haudquaquam ut regias nurus, quas in convivio luxuque cum aequalibus viderant tempus terentes, sed nocte sera deditam lanae inter lucubrantes ancillas in medio aedium sedentem inveniunt... Ibi Sextum Tarquinium mala lubido Lucretiae dehonestandae capit », et paucis post diebus noctu eam invincibili vi clam oppressit. Lucretia tanto malo moesta ad se accivit patrem virumque. Spurius Lucretius (pater) cum P. Valerio, Volesii filio, Collatinus cum L. Junio Bruto venit: Lucretia scelere patefacto atque clamans insontem animum suum esse; viderint ipsi quid infami illi

¹ Cfr. fasc. mens. Octobr. MCMXXXIX.

debeatur, sese cultro interfecit. « Conclamant vir paterque; Brutus, illis luctu occupatis, cultrum ex vulnere Lucretiae extractum, manantem cruento prece tenens: Per hunc, inquit, castissimum ante regiam iniuriam sanguinem iuro, vosque, dii, testes facio, me L. Tarquinium Superbum cum scelerata coniuge et omni libero rum stirpe, ferro, igni, quacumque dehinc vi possim, exacturum, nec alium quemquam regnare passurum »....

Duo itaque consules, Tarquinii expulsi, creati sunt Brutus et Collatinus, consulareque imperium non vitalicium, ut regium erat, sed annum factum est; omnia vero regum iura, omnia insignia primi consules tenuere; id modo cautum est, ne, si ambo fasces haberent, duplicatus terror videretur. Brutus prior, concedente collega, fasces habuit, populumque iurei rando adegit neminem Romae passurum regnare; deinde caedibus regis diminutum patrum numerum primoribus equestris gradus lectis ad trecentorum summam explevit; traditumque inde fertur ut in senatum vocarentur qui *patres* quique *conscripti* essent. Deinde quia quaedam publica sacra per ipsos reges factitata erant, ne cubi regum desiderium esset « regem sacrificium » creavit, et Tarquinium Collatinum collegam propter adfinitatem Tarquiniorum suspectum, coegerit consulatu se abdicare et civitate cedere, novumque sibi collegam P. Valerium comitiis centuriatis creavit. Bona denique regum plebi diripienda reliquit, agrum Marti consecravit, qui campus Martis dictus est.

Tarquinius sperabat nobiles adolescentes sibi redditum in Urbem esse comparatueros; sed frustra, nam eos Brutus securi percussit.

Tum Tarquinius apud finitimos populos socios sibi quaerit, contractisque Veientum atque Tarquinensium copis, bellum Romae intulit, sed P. Valerius prospere obstitit, Valerius ille qui ea tempe-

state in campo legem tulisse traditur « de provocatione ad populum »; quo bello Brutus cum Arunte, regis filio, conflixit atque commortuus est. P. Valerius, unus consul superstes, alterum per comitia eligendum curavit, qui fuit Spurius Lucretius. Tunc dicatum dicitur Capitolium.

Tarquinius nihil desperans, ad Porsennam confugit, Clusinorum regem (*Laërt. nuncupabant*), qui bello pro Tarquinii suscepto, quum ad Ianiculum venisset, procul a Tiberi, virtute unius Horatii Collitis arcet, qui, ponte a suis resciso, incolumis ad suos tranavit. At mox, en aliud inaudita virtutis exemplum. Mucius, quum ad interficiendum Porsennam hostium castra clam intrasset scribamque occidisset, quem regem esse existimaverat, dexteram manum altari impositam exsuri passus est dicens tales trecentos alios esse. Quibus vehementer commotus Porsenna de pace cum Romanis egit bellumque intermisit, acceptis obsidibus. Ex quibus Cloelia virgo, deceptis custodibus per Tiberim ad suos rediit; at redditia, a Porsenna honorifice fuit remissa una cum iis quos vellet secumferre ephebis obsidibus, atque statua in summa Sacra via a suis honestata est. Porsenna inde discedens Aricinos obsedit, sed est profligatus.

Tarquinius Latinos tandem excitat atque Sabinos. Latinos Aulus Postumius vincit, Sabini sub duce Atto Claudio (Appio Claudio) et cum quinque clientum millibus in amicitiam et civitatem, quam brevi quaesierunt, excepti sunt, agris etiam iis assignatis prope Fidenas; inde etiam Claudia tribus est adiecta et numerus tribuum ad viginti unam amplificatus. Quumque urbes latinae, excitante Tarquinio, non desisterent a laccenda urbe, novum bellum exarsit supremumque certamen ad lacum Regillum pugnatum fuit. Latinos dicit Octavius Mamilius, Tusculi Laers, Tarquinii gener; Romanos autem A. Postumius dictator: clades innumera utrin-

que: Dioscuri victoriam Romanis et concessere et nuntiavere, ideoque iis templum dicatum.

Tarquinius tandem, post fractas Latino- rum opes, Cumis, quo se ad Aristodemum tyrannum contulerat, mortuus est, Romae P. Servilio A. Claudio consulibus.

(*Ad proximum numerum.*)

SILVIUS ROMANI.

DE LATINI SERMONIS NOTIS SINGULARIBUS¹

De verbo a quo pendet coniunctivus simil et infinitus.

In oratione indirecta, quum prior propositio coniunctivo, posterior infinitivo effertur, haec a nullo verbo expresso pendet: exprimitur solummodo verbum quod priorem regit.

EXEMPLA: Quin etiam Caesar, quum in obsidionis opere singulas legiones appellaret, et, si acerbius inopiam ferrent, se dimissurum oppugnationem diceret, universi ab eo ne id faceret *petebant*: sic se complures annos illo imperante meruisse, ut nullam ignominiam acciperent, nusquam infecta re discederent (CAES.) — Legati veniunt ad consulem et *orant* ne se in rebus tam trepidis deserat: quo enim se, repullos ab Romanis, ituros? (TIT. LIV.) — *Nuntiatum est* Simonidi ut prodiret: iuvenes stare ante ianuam duos quosdam qui eum magnopere evocarent (CIC.) — A multitudine *conclamatum est* L. Valerium et M. Horatium ad se mitterent, iis se datus responsum (TIT. LIV.) — Mittunt etiam vulneribus confecti ad dominos, qui *quaerant* quid velint; si satis iis factum sit, se velle decumbere (CIC.) — Itaque primum commotus insolita re, mirari eius consilium et quasi per amicitiam monere

¹ Cfr. fasc. sup.

« ne tam prava inciperet neu super fortunam animum gereret; non omnia omnibus cupienda esse; debere illi res suas satis placere » (SALL., *Iug.*, LXII) — Saepius eadem postulanti fertur *dixisse* « ne festinaret abire; satis mature illum cum filio suo consulatum petiturum » (SALL., *Ibid.*) — Postero die concilio convocato, *consolatus cohortatusque est* « ne se admodum animo demitterent, ne perturbarentur in commodo. Non virtute neque in acie vicisse Romanos, sed artificio quodam et scientia oppugnationis, cuius rei fuerint ipsi imperiti » (CAES., *Bel. gal.*, VII, 29).

Verba quaestio[n]is « unde » pro verbis quaestio[n]is « quo ».

Verba quaestio[n]is « unde » venuste locum tenent verborum quaestio[n]is « quo ».

EXEMPLA: Mihi ita auctores sunt amici, ut vos hinc *abducam* domum (PLAUT.) — Homo in urbem ab illis *deducitur* (CIC., *Inv.*, II, 4) — Plancius sperat posse fieri ut mecum in Italiam decedat (CIC., *Suppl.*, XXXV, 91) — In quem primum Troiani *egressi sunt* locum, Troia vocatur (TIT. LIV., I, 1) — Sacra, in ruina rerum nostrarum, alia terrae celavimus, alia *avecta* in finitimas urbes amovimus ab hostium oculis (TIT. LIV., V, 51-52) — Praefecti regii Datis et Artaphernes, classe ad Eubaeam appulsa, ad Atticam accesserunt, ac suas copias in campum Marathona *deduxerunt* (CORN. NEP., *Milt.*, 4) — Caput Asdrubalis in castra Annibalis *eiecit* (FRONT., II, 9, 2) — Scis me Athenas venisse pridie idus octobres, et navi *egressum* in Piraeum tuas ab Acasto nostro litteras accepisse (CIC., *Att.*, VII, 1) — *Abi* domum, abi cito et suspende te (TER., *Andr.*, I, 6) — Ad interpretem *detulit* aquilam se in somnis visum esse factum (CIC., *Div.*, II, 70) — Alii accipiunt imperia *disceduntque* ad suas quisque officiorum partes; alii offerunt se, si quo usus operaे sit (TIT. LIV.) — *Devenire* locos

laetos et amoena vireta (VERG.) — In proximas *dilapsi silvas*, inde domos *difuguerunt* (TIT. LIV.) — Immo *abeat* quovis gentium (TER., *Heaut.*, V, 1) — Lupus, Roman Esquilina porta ingressus, frequentissima parte urbis, in forum *decucurrerat*, et Tusco Vico per portam Collinam prope intactus evaserat (TIT. LIV.).

I. JSS.

SOLAMEN¹

Lacrimarum, nimio plus querule o, desine,
[frater,
humilis sed potius percutienti oscula fige
manui et Numen adora.

Quid enim sunt tenues queis premeris denique
[curae,
gemitus dum resonant multiplicanturque do-
[lores,
madet et sanguine tellus?

Ululatus miserandos viduae coniugis audi,
sine solamine flentes tot et aspice matres,
pueros patre carentes;

cruciatus reputa seminecis saepe relict,
profugorum pavitantes pecudum more catervas.
patriis finibus actas;

super aegros et egenos miserans lumina verte,
latebroso quatientem manicas carcere cerne, et
stolidis parce querelis.

Homo es, omnes cumulatos animo conde do-
[lores,
aliis te socia flentibus, et suspice Iesum
crucis in stipite fixum.

Brevis est heic labor; aeterna manent gaudia
[caelo;
mala perfer generose; tuus ad sidera moeror
eat ut cantus amoris.

HIRPINUS

Mense novembri a. 1939.

¹ Translatio libera carminis N. Tommaseo: *Conforto*.

Quantum homo annorum completere potest?

Vita humana quibus a natura finibus inclusa sit, versu illo admonemur librorum sacrorum: «Aetatis nostrae modus, ubi plurimum, septuaginta circumscriptitur annis, aut, si quid in nobis est roboris, annis octoginta definitur, quorum gloria in laboribus doloribusque constat; fugax vero latitum vitae spatium atque ipsi auferimur». Verumtamen omnibus temporibus fuerunt, qui hos vitae terminos egressi non modo centum annos vixerint, sed aliquanto amplius in terris migraverint. Concedatur sane non omnia memoriae prodita necessarie demonstrari posse, tamen satis restant exemplorum, quae quod in dubio ponantur, nihil est causae. Quem in numerum ascribimus illum ferrariae officinae operarium, qui spatium centum quattuordecim annorum emensus e vita decessit.

Philippus Scabonius (*Schabon*), de quo agitur, in vico Vielopola haud procul ab oppido Rybnica sito Kal. Ianuariis 1699 natus est.

Cuius proavus natione Hungarus quinto decimo saeculo cum familia in Silesiam superiorem discesserat et sub dominio Rybnicensi conserderat. Illum autem satis fuisse locupletem ex eo appareat, quod eius posteri aequa opulenti fuerunt. Pater tamen, sive quod nummos alicubi conditos amiserat, sive quia morte ademptus erat praematura, filiis Philippo et Valentino exiguum rem familiarem reliquit.

Philippus, qui maior erat natu, agrum adeptus immunem primo rustica fecit opera; deinde, cum comes Vengerscius, qui tum dominium Rybnicense possidebat, praediolum ab eo emisset, una cum fratre Valentino ad rem carbonariam accessit. Sic ambo multos per annos communi opera victum meruerunt, dum Philippus munere saltuarii ad se delato hoc vitae genus plane omisit.

Quo factum est, ut Valentinus solus suam artem continuaret atque etiam ex intervallo carboniariorum magister fieret. Hoc munere sexaginta septem ipsos annos fungebatur et, cum iam esset vir summae senectutis, nihilo minus labores ac pericula rei carbonariae coram subibat. Aestate autem anni 1808 accidit, ut in stremum carbonum accensam incideret et ustionibus gravibus acceptis triduo post animam efflaret annum gerens aetatis nonagesimum septimum. Filii et familiares eum vivum neque aegrotavisse neque umquam, id quod in illa regione mirum est, aquam vialem¹ bibisse affirmaverunt.

Philippus vero aetate longius proiectus est. Is, cum semper vir fuisse frugalissimus, prioribus temporibus in rebus vixit secundis; postea tamen et praecepiti possessionis venditione et multitudine librorum in egestatem deductus est. Cui necessitati «camera rei militaris agrique publici», in cuius possessionem emptione facta dominium Rybnicense venerat, tandem anno 1805 se interposuit concessisque, ut pension ei menstrua per fiscum officinae solveretur. Quid? quod ille senex exactae iam aetatis, quamquam valetudo supremis duobus annis tam infirma erat, ut nisi duobus innixus baculis ire non posset, tamen hanc pecuniam usque ad extremum aetatis praecepit? Sensus autem aurium omni deminutione intactus remanserat; videndi sensus non multum hebetatus videbatur. Namque oculo altero ex aliquot annis caecus, tamen acies alterius oculi adeo non afflita erat, ut paucis etiam septimanis ante obitum nullo comitante baculis dumtaxat usus ponticulos transiret angustissimos. Sed, cum ad fiscum venisset ultimum, ut pensionem acciperet, magnam corporis debilitatem questus dissolutionem naturae desideravit, quae non multo post tricesimo primo die Decembribus

¹ Francogallice: *Eau de vie*; Germanice: *Branntwein*; Italice: *Acquavite*.

1813 secuta est. Ex quatuor feminis matrimonio secum iunctis duodecim liberos generat atque cognatio septuaginta sex capitum ad feretrum stetit.

Philippi Scabonii vitam tanta diuturnitate insignem ab auctore quodam gravissimo adumbratam latine reddere nobis est visum. Cuius textum originalem deprompsimus ex libellis provincialibus Silesiae² anno 1814 Vratislaviae editis, ex vol. 59, pag. 296 ad 299.

Vratislaviae scr. mense Decembri 1939.

HANS LIS,
studiorum consiliarius.

DE NOSOCOMIIS

Saeculis XII et XIII, aetatis quam dicimus medianam, quum Franciscus et Bernardus, aliique insignes pietate viri floruerunt, nosocomiorum certa constitutio referenda est, locorum scilicet ubi humani corporis dolores adamussim curarentur. Quae quidem institutio nulla profecto esse antea potuit, dum ethnica religione et humanitate orbis viveret, cuius nulla caritatis lex erat aut verbum, qua non antea edocti homines sunt, quam Christus praeceptum edixerit: «Diliges proximum tuum sicut te ipsum». Neque primis Ecclesiae saeculis dum cruenta pro fide pugna martyres enecantur, tam uber caritatis fructus enasci poterat, quamvis et Diaconi essent et Diaconissae, qui et pauperum pariter et aegrotantium curam gererent in Ecclesia. Sed postquam Constantini edicto Christianam fidem profiteri licuit, seniorum orphorumque aegrotantium hospitia passim iam condi cooperunt ubique. Nam ab anno usque CCCLXXX conditam Romae nosocomii speciem a Fabiola matrona romana scimus,

Germanice: *Schlesische Provinzial Blätter*.

quod a Parthis ad ultimos usque Britannos innotuit. Apud Caesaream quoque in Capadoccia S. Basilius Magnus et ipse nosocomium condidit, quod imitati sunt et Ioannes Chrysostomus Bizantii et Hippone Augustinus.

Brevi immo et ministrantium infirmis sodalitia coiverunt: nam Honорius III imperator in lege quadam *parabolano* memorat Alexandrino Episcopo subiectos, homines morti obeundae paratos. Haec enim aedificia prope Episcoporum domus vel prope tempa surgebant, remque testabatur Julianus ipse Apostata ad Arsacium Galitiae praefectum de laudibus christianae caritatis scribens, ut ethnicos ad aemulationem adhortaretur; quare unaquaque in urbe nosocomia publico aere condi et ipse suadebat. Sed inter barbaricos incursus nosocomiorum notitiae deficiunt ad Carolum usque Magnum, qui saeculo IX ineunte legem condidit, ut in dioecesis omnibus nosocomiorum aedibus canonicus ex cathedrali capitulo praeasset. Saeculo XI, dum orbis universus Christi lege renascitur et Crucis bella geruntur et civitates liberae fundantur, nosocomia quoque, caritate innovata, late crescunt.

Statuta eorum et leges finem ostendunt et mentem, quibus conderentur. Regula princeps ea erat, quam equites hospitalis ordinis S. Ioannis Hierosolymitani profabantur, quem crucis signati milites ad peregrinos et aegrotos fovendos constituerant. Monastica vita hi vivebant, iuxta regulam S. Augustini. Iacobus Vitriensis, Acrensis urbis Episcopus, medio XIII saeculo, eorum vitam narrat. Sodalitates enim eorum perplures esse dicit, regulam vero Augustinianam omnino, vestes religiosas, vota evangelica de paupertate, castitate, obedientia, homines seiunctos a mulieribus, canonicas horas simul recitatas; praeterea Sacram Scripturam inter coenandum eos perlegere, ignorantes, infirmos divina docere, impatientes solari, a sacerdotibus sancta officia

in sacellis celebrari coram aegrotorum lectulis, eisque sacramenta omnia ministrari, mortuos denique ab iis sepeliri.

(Ad proximum numerum).

X.

ROMA SACRA

SS. D. N. Pii PP. XII litterae encyclicae ad Patriarchas, Primate, Archiepiscopos, Episcopos aliosque locorum Ordinarios pacem et communionem cum Apostolica Sede habentibus.*

Quae in sacra Liturgia concinit: *non eripit mortalia, qui regna dat caelestia*,²² non ea ad se rapere aliena iura contendit. Neque eodem humanas vires deprimit, sed ad magnanima et ad nobilissima quaeque erigit, strenuos effingendo animos, qui suae conscientiae officium non prodant. Quae tot populos ac gentes ad humaniorum cultum provexit, ea nunquam pro certo homines ab civili progressione remorata est, cuius splendore potius materna gaudet voluntate. Propositum, quo Ecclesia nititur, ab Angelis, super Incarnati Verbi cunabula volitantibus, mirando prorsus modo declaratum est, quum haec cecinere: *Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bona voluntatis*.²³ Hanc pacem, quam mundus dare non potest, divinus ipse Redemptor quasi sacram hereditatem hisce verbis discipulis tradidit: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*;²⁴ atque adeo eam in numeri homines volenti animo Iesu Christi praecelta amplectentes, quae Dei proximorumque caritate quasi compendiaria lege continentur, quemadmodum consecuti sunt, ita in praesens consequuntur et in posterum consequentur. Ac per viginti paene saecula rerum gestarum historia, quam summus orator significanter fatetur *magistram vitae*²⁵ illam Sacrarum Litterarum veritatem praecclare demonstrat, eum neinde, qui Deo resistit, non habere pa-

cem;²⁶ solummodo enim Christus *lapis angularis*,²⁷ est, in quo uno cum civilis societas, tum singuli homines possunt salvi consistere. Iam vero, quum super hoc angulari lapide condita sit Ecclesia, nunquam procul dubio ab adversis potestatibus obrui poterit, numquam deprimi: *Portae inferi non praevalebunt*;²⁸ immo potius domestica externaque certamina ut eius vim virtutemque augent, ita ei novas victorias pariunt, novasque tribuunt coronas. Contra vero, aedificia quaelibet alia, quae in Iesu Christi doctrina veluti fundamento non innitantur, quasi in mobili arena exstructa vindicentur, atque adeo aliquando misere collabentur.²⁹

Litterarum pars postrema est de ea quae praeterelabitur hora.

«Dum has primas, — scribit Pontifex — vobis damus Encyclicas Litteras, non una de causa videtur Nobis in homines ingruere *hora tenebrarum*,³⁰ qua violentiae discordiaeque turbines veluti ex cruento calice innumeros luctus inumerosque dolores profundunt. Num igitur opus est ut vobis asseveremus paternum animum Nostrum, vehementi miseratione permotum, filiis omnibus adesse, iisque praesertim qui aerumnis insectationeque laborant? Quamvis enim populi, belli vortice submersi, adhuc *initia dolorum*³¹ forsitan solummodo perpetiantur, innumeratas tamen familias mors, vastitas, plangor, miseria occupant. Atque tot hominum crux, eorum etiam, qui, exercitus ordinibus non adsciti, misere occubuere, lugubre videtur gemitum ex dilecta praesertim ea natione extollere, ex Polonia dicimus, quae ob tenacem suam erga Ecclesiam fidelitatem, itemque ob praecleara in christianum tutandum civilemque cultum promerita, historiae fastis inscripta immortalitatique commendata, humanam fraternamque iure meritoque postulat ab omnibus commiserationem; ac Deiparae Virgini fidens *Christianorum auxilio*, optatum praestolatur diem, quo, ex iustitiae solidaeque pacis rationibus, sibi tandem aliquando liceat quasi e

²⁶ Cf. IOB, IX, 4.

²⁷ Eph., II, 20.

²⁸ MATTH., XVI, 18.

²⁹ Cf. MATTH., VII, 26-27.

³⁰ LUC., XXII, 53.

³¹ MATTH., XXIV, 8.

fluctibus sospiti emergere. Quod proxime factum est, quod hisce etiam fit diebus, Nostris tunc oculis quasi praemonstrata specie offebatur quam, nondum conciliationis spe omnino praecisa, nihil sane inexpertum, nihil inexploratum omisimus ut eâ ratione, quam sive apostolicum munus sive permissa Nobis instrumenta suaderent, prohiberemus ne ad vim et arma descenderetur, neve aditus omnes praeculerentur cum utriusque partis honore contentionem dirimendi. Quum enim persuasum haberemus, si ab altero concertantium vis adhibita esset, ab altero etiam arma adhibitum iri, apostolici officii Nostri christianaque caritatis partes esse duximus omnia conari si tam ab universa hominum consortione quam a christiana re atrocitates cohiberemus, quae omnium gentium bellum haud dubie essent consecutra; quamquam timendum Nobis erat ne patefacta a Nobis consilia ac proposita in haud rectam acciperentur partem. At quae monebamus, si obsequenter audita sunt, non iis tamen obtemperatum est. Ac dum Noster Pastoris animus, dolore ac sollicitudine affectus, rem graviter considerat, Nostros quasi ante oculos Boni Pastoris obversatur imago; a quo mutuatis verbis, ad universum hominum genus videtur Nobis merito gemitus ille iterandus: *si cognovisses ... quae ad pacem tibi! nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis!*³²

«In hac hominum societate, quae in praesens tantopere cum pace Christi in regno Christi discrepat, Ecclesia mater cum suis fidelibus eiusmodi exercetur molestiis, sacri quas eius annales, luctationibus utique rebusque adversis referti, minus saepe referunt. Sed qui in tam difficulti rerum cursu sibi in fide constant, ac forti et magno animo sunt, Christum Regem iidem sentiunt proprius nunquam adstare sibi quam discriminis tempore, quum fidelitas, videlicet re ipsa est praestanda. Ob tot afflorum suorum aerumnas cruciatusque moerore confecta, sed constantia virtuteque erecta quam e divinis derivat pollicitationibus, Christi Sponsa, tantas perpessa miserias, in impendentes sibi procellas contendit. Ea siquidem non dubitat quin e veritate, quam docet, itemque e caritate quam simul praecipit, in rem simul deducit, sincerae voluntatis hominibus incitamenta at-

³² LUC., XIX, 42.

que adiumenta oritura aliquando sint ad novum in populis ordinem ex iustitia caritateque restituendum, postquam mortales, erroris tandem iter pertaes, de tristibus invidiae violentiaeque fructibus degustaverint.

«Interea vero, Venerabiles Fratres, enitendum est ut omnes, at ii praesertim qui belli calamitatibus afflictantur, percipient christiane caritatis officium, praecipuum quidem Christi Regni cardinem, tantum abesse ut inane sit verbum, ut praesens etiam res sit et veritas. Infinitae propemodum hoc tempore opportunitates multiplicibus christiana caritatis inceptis praebentur. Quam ob rem maximopere confidimus universos filios Nostros, eos praecipue qui belli eximuntur asperitatibus, divinum imitatos Samaritanum, iis omnibus pro viribus esse consulturos qui, quod bello opprimuntur, non modo miserationis affectum, sed opem etiam peculiari iure mereantur.

«Catholica Ecclesia, civitas Dei, cuius rex veritas, cuius lex caritas, cuius modus aeternitas³³ cum christianas veritates docens, qualibet fallacia extenuationeque immunes, tum mortali animi impulsu in christiana caritatis operibus desudans, ipsos errorum et cupiditatum fluctus, veluti *beata pacis visio*, supereminet, ac dies operitur, in quibus omnium potentissima Christi Regis manus tumescentes comprimat tempestates atque dissensionis spiritus eiciat, qui eas concitaverint. Quantum in Nobis potestatis est ad diem illum maturandum quum pacis columba in hac terra, discidiorum obruta diluvio, ubi considat reperiet, totum illud Nos praetermissi non sumus, cum eorum civitatum moderatorum opera freti, qui, antequam belli conflagratio erumperet, immanem eiusmodi procellam nobili nisu repellere conati sunt, tum iis confisi, innumeris prorsus, qui, ex quavis natione et ex quovis civium ordine, non modo iustitiam, sed caritatem etiam ac misericordiam in clamant, tum denique potissimum omnipotenti Dei Numine fidentes, ad quem precatione hac cotidiana utimur: *In umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas*.³⁴

«Infinita sane Deus potestate fruitur; quapropter non minus is prosperitatem fortunam-

³³ S. AUG., Ep. CXXXVIII ad Marcellinum, c. 3, n. 17.

³⁴ Ps. LVI, 2.